

De macht van vanzelfsprekendheid

“We leven in een tijd van oneliners en eendimensionale verhalen waarmee politici en anderen de complexiteit van de wereld en het leven behapbaar denken te maken.” Aldus hoogleraar Diversiteit en Integratie aan de Vrije Universiteit Halleh Ghorashi. Over onszelf en de anderen.

DOOR **WILLEMIEN VELDMAN-MARSMAN**

Voor ons, kinderen van de globalisering en de maakbare wereld, is sturen en aan touwtjes trekken even vanzelfsprekend als in- en uitademen.

Het verschaft ons de schijnzekerheid dat we alles wat ons overkomt in het naakte bestaan direct kunnen beïnvloeden omdat we zelf de regie over ons leven voeren. Wie daarin mislukt is een loser die dat aan zichzelf te danken heeft. Dit denken ontkent zowel het wezen, de (culturele) identiteit en de diversiteit van mensen, als hun meerstemmigheid, talenten en inzet. In onze opvattingen over de wereld en onze plek daarin speelt de macht van vanzelfsprekendheid een belangrijke rol. Geen

Halleh Ghorashi,
hoogleraar Diversiteit
en Integratie VU
Amsterdam

wonder dus dat veel mensen in een spa-gaat verkeren tussen hun ideeën over succes en de weerbarstige werkelijkheid van het leven, waarin ziekte, dood, werkloosheid, armoede, oorlog en vluchtelingen zich onverminderd blijven aandienen en waarmee ze moeten zien te dealen. “Werk en succes laten ons een beetje vergeten wat het leven inhoudt”, zegt Ghorashi. “Zelfs als je van alles hebt meege-maakt en moest vluchten zoals ik.”

Tussenruimtes

In tijden van onbehagen zoals nu, is de mens geneigd naar binnen te keren en de onzekerheden uit te bannen door zich vooral te richten op het bewaken van zijn eigen comfortzone. Desnoods door de grenzen te sluiten en zich te verschansen in de eigen bubbel. Een heilloze weg, aldus Ghorashi. “Angst voor andere mensen biedt geen enkele oplossing voor wat ons te wachten staat. Want onze samenleving wordt diverser, of we dat nou willen of niet. We hebben problemen. Ergens anders woedt een oorlog en dat heeft hoe dan ook invloed op ons dagelijks leven. We zullen dus moeten kijken wat er nodig is om onze comfortzone te verlaten en veilige ruimtes, ik noem ze tussenruimtes, te creëren waarin we in verbinding zijn met anderen en met elkaar momenten van zekerheid kunnen creëren, zodat we ons existentieel minder onzeker voelen.”

Het ongeremde gebruik van social media en de polariserende taal waarmee grote groepen mensen in een kwaad daglicht worden gesteld, draagt bij aan het gevoel van existentiële onzekerheid. En sluipenderwijs bijgevolg ook aan de macht van vanzelfsprekendheid met zijn vaak verborgen uitsluitingsprocessen. Het venijn zit in de herhaling van beelden, de taal en het onderliggende gedachtegoed. Wat er wordt gezegd wordt als zo vanzelfsprekend en normaal beschouwd dat het zich nestelt in het dagelijkse denken en doen. “De macht van het normdenken is bijvoorbeeld dat vluchtelingen en migranten altijd buiten onze normen vallen, ook al doen ze nog zo hun best binnen de normen te passen”, zegt Ghorashi. Uit haar

“Werk en succes laten ons een beetje vergeten wat het leven inhoudt”

onderzoek blijkt dat dit mechanisme vooral contextueel en historisch is gevormd, dus niet zozeer opgelegd maar in de loop van de tijd zo ontstaan. “We kunnen best liefdadig zijn voor vreemdelingen maar alleen zo lang ze ver van ons staan. Als ze te dichtbij komen bedreigen ze onze comfortzone.” De huidige negatieve benadering van migranten en vluchtelingen is gefundeerd op de basisgedachte dat ‘zij’ de absolute anderen zijn, mensen die niet bij ons passen. Iets dat dus wordt versterkt door de manier waarop er over hen wordt gesproken en gedacht. Ghorashi: “We leven in een tijdperk van oneliners en eendimensionale verhalen waarmee politici en anderen de complexiteit van de wereld en het leven behapbaar denken te maken. Daardoor verliezen we de kleur en gelaagdheid die inherent is aan het leven uit het oog en zien we de anderen niet meer zoals ze zijn.” Normaliserende macht versimpelt dus niet alleen de werkelijkheid maar ook het proces van ontwikkeling van de mens. Dientengevolge verdwijnt de veelkleurigheid en meerstemmigheid die eigen is aan een inclusieve samenleving waar iedereen welkom is en mag meedoen.

Veelzijdigheid

Toch is het mogelijk te leren leven met de voortdurend sluimerende onzekerheid die dit tijdperk kenmerkt en met de negatieve effecten van de normaliserende macht. En dat is in wat Ghorashi dus tussenruimtes noemt. Plekken waar mensen samenkomen uit werelden die om verschillende redenen ver van elkaar afstaan. “In die

tussenruimtes wordt onze kwetsbaarheid onze kracht. Daar schort je je eigen mening tijdelijk op om de ander echt te ontmoeten en met hem of haar in verbinding te komen. Dan ga je ook de verschillen anders benaderen omdat je ziet dat de ander een mens is net als jij. Die ook angsten kent, liefheeft, zich zorgen maakt over de toekomst van zijn kinderen, van zichzelf en zijn geliefden en die, net als jij, verlangt naar een veilig leven.”

Het gaat daarbij vooral om kleine, aardse interacties waar mensen in de nabijheid van elkaar verhalen vertellen of iets samen doen. Als voorbeeld noemt ze Amsterdam Oost. “Daar is ooit een avond georganiseerd met oudere Marokkaanse mannen die vertelden wat hun achtergrond was. Iedereen was sprakeloos. Want het was ontroerend om de variatie in al die verhalen te horen. Terwijl wij vaak denken dat deze mannen allemaal hetzelfde zijn.”

Maar ook een repair café, of een gezamenlijke buurttuin vormen waardevolle tussenruimtes. “Als de macht van vanzelfsprekendheid in de routine van alledag zit, dan zijn dit de plekken waar mensen vanuit verschillende achtergronden gemakkelijk met elkaar in contact komen en zo worden gestimuleerd om zich in de leefwereld van anderen te verplaatsen.”

Ghorashi is 26 als ze op de vlucht voor het Iraanse regime in Nederland arriveert. “Een van de redenen dat ik mijzelf hier goed heb kunnen ontwikkelen is dat ik vanaf dag één bezig kon zijn met integreren, waardoor ik niet gevangen raakte in mijn trauma van het verleden”, zegt ze. “Ik hoefde niet in een AZC te verblijven, mocht meteen de taal leren en zonder verblijfsvergunning beginnen aan een universitaire studie.” Minstens zo belangrijk: ook het discours – de manier waarop er over vluchtelingen wordt gepraat – was aanmerkelijk genuanceerder dan het nu is. Al was het ook toen niet direct zeker of Ghorashi mocht blijven. “Die onzekerheid wil ik dicht bij mij houden om mensen te begrijpen en mijn eigen veelzijdigheid niet te verliezen.” ←

<https://halleghorashi.com/nl>